

LBRIS

We know
books
Irina Sferdian

Dreptul asigurărilor

Ediția 4

- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2023

Cuprins

Abrevieri.....	IX
Capitolul I. Introducere	1
Secțiunea 1. Scurt istoric al asigurărilor.....	1
§1. Asigurarea – o practică milenară.....	1
§2. Evoluția istorică a societăților de asigurare în România.....	4
Secțiunea a 2-a. Societățile de asigurare în dreptul românesc modern	8
Capitolul II. Asigurarea și reasigurarea – concepte, funcții, clasificări	11
Secțiunea 1. Observații asupra conceptului de asigurare	11
Secțiunea a 2-a. Aspectele tehnice ale asigurării.....	13
Secțiunea a 3-a. Funcțiile și principiile asigurării	15
Secțiunea a 4-a. Clasificarea asigurărilor	16
Secțiunea a 5-a. Asigurările de viață și asigurările generale. Privire comparativă.....	20
Secțiunea a 6-a. Asigurările facultative și asigurările obligatorii. Privire comparativă.....	21
Secțiunea a 7-a. Reasigurarea.....	23
Capitolul III. Părți și intermediari în asigurări	29
Secțiunea 1. Părțile contractului de asigurare	29
§1. Asiguratul	29
§2. Beneficiarul asigurării	31
§3. Asigurătorul	32
3.1. Autorizarea societăților de asigurare.....	33
3.2. Activitatea societăților de asigurare	35
3.3. Activitatea de supraveghere a asigurărilor și reasigurărilor	36
3.4. Falimentul și redresarea societăților de asigurare	37
3.5. Alți asigurători	46
Secțiunea a 2-a. Intermediarii de asigurări	49
Capitolul IV. Formarea și interpretarea contractului de asigurare.....	56
Secțiunea 1. Formarea contractului de asigurare.....	56
§1. Definiția și caracterele juridice ale contractului de asigurare	56
§2. Încheierea contractului de asigurare	60
2.1. Informarea părților și realizarea acordului de voință	60
2.2. Informarea asiguratului înainte de încheierea contractului	61
2.3. Fișa de informare	62
2.4. Informarea asigurătorului înainte de încheierea contractului	64
2.5. Buna-credință în contractul de asigurare.....	65
2.6. Acceptarea ofertei de a contracta	74
2.7. Nota (fișa) de acoperire.....	75

2.8. Momentul încheierii contractului.....	76
2.9. Formalități pentru încheierea valabilă a contractului de asigurare.....	77
2.10. Încheierea contractului de asigurare în formă electronică.....	78
2.11. Importanța momentului încheierii contractului.....	79
2.12. Momentul producerii efectelor.....	79
2.13. Derogări.....	80
§3. Conținutul și proba contractului de asigurare.....	80
3.1. Conținutul contractului de asigurare.....	80
3.2. Proba contractului de asigurare.....	83
3.3. Semnarea înscrisului constatator al contractului de asigurare.....	84
3.4. Probarea contractului de asigurare de către terți.....	86
§4. Durata contractului de asigurare.....	87
Secțiunea a 2-a. Interpretarea contractului de asigurare.....	88
Secțiunea a 3-a. Clauzele abuzive în contractul de asigurare.....	98
Capitolul V. Condițiile esențiale pentru validitatea contractului de asigurare.....	109
Secțiunea 1. Condițiile generale de validitate a contractului de asigurare.....	109
§1. Natura juridică a contractului de asigurare.....	109
§2. Capacitatea de a încheia un contract de asigurare.....	111
§3. Consimțământul părților contractante.....	112
§4. Obiectul contractului de asigurare.....	114
§5. Cauza contractului de asigurare.....	115
Secțiunea a 2-a. Condițiile speciale de validitate a contractului de asigurare....	116
§1. Riscul.....	116
§2. Prima de asigurare.....	127
§3. Interesul asigurabil.....	130
§4. Suma asigurată.....	135
Capitolul VI. Particularitățile contractului de asigurare de bunuri.....	138
Secțiunea 1. Bunul asigurat.....	138
Secțiunea a 2-a. Efectele contractului de asigurare de bunuri înainte de ivirea cazului asigurat.....	152
§1. Drepturile asiguratului până la producerea cazului asigurat.....	152
§2. Obligațiile asiguratului până la ivirea evenimentului asigurat.....	153
§3. Drepturile și obligațiile asigurătorului până la ivirea cazului asigurat.....	171
Secțiunea a 3-a. Efectele contractului de asigurare de bunuri după producerea riscului asigurat.....	171
§1. Drepturile asiguratului după sinistru.....	171
§2. Drepturile creditorilor ipotecari sau privilegiați asupra indemnizației de asigurare.....	172
§3. Obligațiile asiguratului după sinistru.....	173
§4. Drepturile și obligațiile asigurătorului după sinistru.....	176
4.1. Obligațiile asigurătorului după sinistru.....	176
4.2. Limitarea garanției de asigurare.....	178
4.3. Subrogarea și regresul asigurătorului în asigurarea de bunuri.....	187
4.4. Prescripția extinctivă în raportul de asigurare. Regulă și excepții.....	192

Secțiunea a 4-a. Încetarea contractului de asigurare de bunuri	195
§1. Moduri obișnuite de încetare a contractului de asigurare	195
§2. Moduri speciale de încetare a contractului de asigurare	196
2.1. Denunțarea contractului de asigurare	196
2.2. Nulitatea contractului de asigurare	197
2.3. Rezilierea contractului de asigurare	198
Secțiunea a 5-a. Asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren sau inundațiilor	200
Capitolul VII. Particularitățile contractului de asigurare	
de răspundere civilă	205
Secțiunea 1. Considerații introductive	205
Secțiunea a 2-a. Asigurarea facultativă de răspundere civilă	206
Secțiunea a 3-a. Asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse terților prin accidente de autovehicule (RCA)	224
§1. Stabilirea și plata despăgubirilor	242
1.1. Repararea prejudiciului față de victima directă	243
1.2. Repararea prejudiciului față de victima prin ricoșeu	248
§2. Mijloace procedurale la dispoziția victimei pentru a obține plata despăgubirii	256
2.1. Solicitarea despăgubirii de la asiguratorul RCA al persoanei responsabile de accident. Acțiunea directă	256
2.2. Solicitarea despăgubirii de către terțul prejudiciat asiguratorului său facultativ de bunuri	261
2.3. Solicitarea de către terțul prejudiciat a despăgubirii de la propriul asigurator RCA. Decontarea directă	264
2.4. Rolul Biroului Asiguratorilor de Autovehicule din România (BAAR) în RCA	268
2.5. Reprezentantul de despăgubiri al asiguratorului RCA	273
Capitolul VIII. Asigurarea creditului	274
Secțiunea 1. Aspecte introductive	274
Secțiunea a 2-a. Particularitățile elementelor esențiale ale contractului de asigurare a creditului	277
§1. Riscul în contractul de asigurare a creditului	277
§2. Sinistrul – un prejudiciu definitiv?	279
§3. Interesul asigurabil în asigurarea creditului și teoria prejudiciului definitiv	280
§4. Prima în contractul de asigurare a creditului	283
§5. Indemnizația de asigurare în contractul de asigurare a creditului	284
Secțiunea a 3-a. Asigurarea creditelor de export. Rolul Băncii de Export-Import a României	285
Secțiunea a 4-a. Formele tradiționale de asigurare a creditului	289
Secțiunea a 5-a. Formele moderne de asigurare a creditului	290
Secțiunea a 6-a. Asigurarea creditului încheiată de debitor – asigurare sau cauțiune?	291
Secțiunea a 7-a. Cauțiunea directă – asigurare sau cauțiune?	295

§1. Comparații între unele tipuri de cauciune și unele tipuri de asigurare a creditului	296
§2. Asigurarea-cauciune	298
§3. Asigurarea de grup în situația asigurării creditului subscrise de o bancă	300
§4. Asigurarea creditului și <i>del credere</i>	306
Capitolul IX. Asigurările de persoane	308
Secțiunea 1. Considerații introductive	308
Secțiunea a 2-a. Asigurările de viață	312
§1. Clasificarea asigurărilor de viață	318
§2. Clauze suplimentare în asigurările de viață	325
§3. Particularități ale elementelor esențiale în contractul de asigurare de viață	326
§4. Elemente specifice încheierii contractului de asigurare de viață	328
§5. Drepturile și obligațiile contractantului asigurării pe parcursul executării contractului	334
5.1. Drepturile asupra rezervei. Modalități	334
5.2. Dreptul contractantului asigurării de a garanta plata unei creanțe cu asigurarea de viață	337
5.3. Specificul obligației de plată a primei în asigurarea de viață	339
§6. Producerea riscului. Plata indemnizației de asigurare	340
Secțiunea a 3-a. Asigurări de persoane, altele decât cele de viață	351
Capitolul X. Condiții generale de asigurare privind asigurări de bunuri, asigurări facultative de răspundere civile și asigurări de viață.	
Exemplificări	356
Secțiunea 1. Condiții generale pentru asigurarea esențială a locuinței	356
Secțiunea a 2-a. Condiții generale ale asigurării facultative de răspundere profesională pentru malpraxis a personalului medical și farmaceutic	367
Secțiunea a 3-a. Condiții generale de asigurare pentru asigurarea de viață de tip <i>unit linked</i>	388
Bibliografie selectivă	397
Index	407

Capitolul I Introducere

Secțiunea 1. Scurt istoric al asigurărilor

§1. Asigurarea – o practică milenară

1. Antichitate. Ideea de asigurare, respectiv de suportare a pagubelor în comun, se pierde în negura timpurilor, fiind tot atât de veche ca și instinctul de solidaritate umană.

Cel mai vechi document scris datează de circa 6.500 de ani, document din cuprinsul căruia rezultă că meșteșugarii tăietori de piatră din Egiptul de Jos au constituit un fond de întraajutorare, format din contribuțiile tuturor, pentru acoperirea pagubelor provocate de diverse nenorociri, cum ar fi cutremurele ori inundațiile ce se abăteau asupra lor. În Palestina a fost descoperit un document din antichitate, care conține ideea de mutualitate în materia asigurării de animale („fiecăruia dintre noi căruia i-a pierit un măgar prin hoți sau prin animale sălbatice îi vom procura un altul”¹).

Înțeleptul legislator atenian Solon (640-558 î.e.n.) este autorul celei dintâi asigurări obligatorii care se cunoaște, deoarece el a ordonat ca societățile politice și meșteșugărești să constituie un fond comun, alimentat prin cotizații lunare, având ca destinație suportarea pagubelor survenite în interiorul grupului².

În Babilon, Fenicia și în alte țări străvechi, proprietarii caravelor și cei ai corăbiilor trebuiau să se înțeleagă între ei, adică să formeze asociații, în cadrul cărora suportau în comun pagubele pe timpul transportului, provenite din jafuri ori din alte cauze. Talmudul babilonian nuanța ideea de asigurări în corelație cu vinovăția, deoarece se preciza că proprietarii de corăbii trebuie să se înțeleagă între ei pentru ca acela care își pierde corabia să primească alta în loc, iar dacă bunul s-a pierdut din culpa acestuia, i se refuza dreptul la orice despăgubire.

În Grecia antică, precum și la Roma, spre sfârșitul republicii, a existat o instituție juridică numită *foenus nauticum*, împrumut maritim, asemănătoare cu asigurarea pe baza căreia proprietarul mărfurilor date spre comercializare, ce urmau să fie transportate cu corabia pe mare, primea sub formă de împrumut o sumă de bani, pe care o înapoia transportatorului dacă vasul ajungea cu bine la destinație.

Caracterul aleatoriu al acestui împrumut maritim se manifesta prin faptul că riscul transportului pe mare era suportat de către creditor, iar nu de către proprietarul

¹ D. Popescu, I. Macovei, Contractul de asigurare, Ed. Junimea, Iași, 1982, p. 9.

² A se vedea I. Râmniceanu, Asigurările de stat în Republica Socialistă România, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 10.

mărfurilor¹. Dacă bunurile nu ajungeau la destinație, debitorul împrumutului maritim nu trebuia să mai restituie suma și dobânda aferentă, pentru că riscul a fost strămutat la creditor.

Contractul de împrumut maritim (*foenus nauticum*) a cunoscut o largă răspândire la vremea respectivă, ca urmare a extinderii comerțului fenicienilor în zona litoralului grecesc în secolele IX-XI î.e.n., precum și a creșterii dominației comercianților greci în Marea Egee.

Stadiul final al practicării comerțului de împrumut în antichitate l-a reprezentat adoptarea vămii de către romani, aproximativ în anul 300 î.e.n., perioadă de timp în care această convenție cuprindea toate condițiile esențiale ale unei adevărate asigurări (risc, primă plătită, interes asigurabil, indemnizație)².

În timpul celui de-al doilea război punic (218-201 î.e.n.), romanii au cunoscut ideea de strămutare, de deplasare a riscului. Aceasta rezultă din faptul că, în contractele de furnizare de materiale și provizii, introduceau o clauză de garantare a transportului pentru pierderile provocate de inamic sau de calamități naturale.

2. Evul Mediu. În Evul Mediu, în Anglia, Germania, Irlanda și Danemarca au apărut unele corporații care se numeau ghilde și care erau organizate pe principiul mutualității, fiindcă acordau membrilor lor despăgubiri în natură pentru pierderile provenite din incendiu, furtul animalelor și naufragiul corăbiilor. În Irlanda, în secolul al XII-lea, existau asociații mutuale pentru acoperirea daunelor pentru pierderile de animale, organizate pe principiul reciprocității, una la câte 20 de gospodării.

Primele asigurări maritime au apărut la Roma, în secolul al XIV-lea, ca rezultat al dezvoltării comerțului în bazinul mediteranean și mărilor din jurul continentului european. Aceste asigurări au apărut din transformarea treptată, impusă de traficul comercial, a împrumutului maritim greco-roman (*foenus nauticum*) și modernizarea acestuia. A apărut astfel contractul de asigurare, constatat printr-un înscris numit poliță. Primele polițe de asigurare maritimă, care se păstrează și în prezent în diferite muzee ale lumii, sunt scrise în limba italiană și reprezintă modelul pe baza căruia s-au dezvoltat celelalte, inclusiv Polițele Lloyd's.

Aproximativ după anul 1350, contractul de asigurare a început să fie redactat de notari. Asigurătorul simula că a primit suma asigurată și se obliga să o restituie asiguratului după un anumit termen, cu excepția cazurilor când mărfurile ajungeau cu bine în portul sau locul de destinație prevăzut în convenție. În polițele care se redactau erau cuprinse aproape toate evenimentele fortuite cauzatoare de pagube. Astfel, într-o poliță din anul 1385 au fost enumerate următoarele riscuri asigurate: calamități naturale, incendiu, riscurile mării, aruncarea încărcăturii peste bordul navei, confiscarea de către autoritățile locale, represalii, întâmplări nefericite sau orice alte obstacole³. Într-o altă poliță, emisă la Florența la data de 10 iulie 1397, se menționa că „Riscurile pe care asigurătorii le suportă de la Dumnezeu ori de la oameni, pe mare, incendiu, aruncare în mare, de oprire din partea seniorilor comunelor ori altor per-

¹ A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 10.

² A se vedea V. Ciurel, Asigurări și reasigurări: Abordări teoretice și practici internaționale, Ed. All Beck, București, 2000, p. 4-5.

³ Idem, p. 7.

soane, de represalii și de orice alt caz, întâmplare sau sinistru, care în orice chip ar putea să se întâmple ori s-au întâmplat și oricare ar fi cazurile și în orice condiții s-ar întâmpla, cu excepția acelor care privesc leștul și vama”¹. Pirateria a fost cel mai important și mai frecvent motiv de pierdere și de aceea primele de asigurare, care erau calculate întâmplător, erau foarte mari.

Începând din anul 1500, în nord-vestul Europei, orașul Anvers a devenit centrul strategic al comerțului la distanță, fiindcă acolo se înregistrau tot felul de tranzacții de către comercianți, avocați etc., se fixau prețuri pentru aproape toate bunurile și se luau în seamă diverse tipuri de risc. Tot acolo se soluționau și litigiile născute din contractele de asigurare.

Situat la nord de Anvers, orașul Amsterdam, începând cu secolul al XVII-lea, devine centrul comerțului european. Cetățenii olandezi se asociau câte 64 de parteneri, pentru a dispersa riscul de daună la care erau supuse navele lor. Curând s-a înființat o „Cameră pentru asigurări”, apoi „Banca Amsterdam” (1609), care făcea servicii bancare și realiza transferuri monetare fără comision și „Bursa Amsterdam” (1609), care a devenit prima piață bursieră a lumii.

3. Epoca modernă. Anglia era o țară de comercianți și, de aceea, asigurările au cunoscut o puternică dezvoltare. La începutul secolului al XV-lea se foloseau contracte de asigurare maritimă de origine italiană. Acestea se negociau de brokeri și apoi se întocmeau de notari, care țineau registrele tuturor polițelor încheiate.

În anul 1576, s-a înființat „Camera de Asigurări” (*Chamber of Assurances*) la care s-au înregistrat toate polițele semnate. Apoi, printr-o hotărâre a Parlamentului englez din anul 1601, s-a statuat că despăgubirile din asigurare trebuiau supuse sancțiunilor legale, iar guvernul răspundea de executarea contractului de asigurare și de rezolvarea neînțelegerilor dintre asigurați și asigurători.

Din studierea arhivelor Amiralității engleze, a rezultat că cea mai veche poliță de asigurare a fost datată la 20 septembrie 1547, redactată în limba italiană și tradusă în limba engleză. Din dosarele examinate, s-a constatat că cel mai renumit loc al asiguraților maritime din Londra era pe strada Lombard, lângă Royal Exchange. Acolo se încheiau contracte de asigurare reciprocă împotriva pericolelor maritime, sub forma poliței Lloyd’s, în care se menționau nava, încărcătura, proprietarul, echipajul și destinația. Participanții la asigurare își treceau numele și procentul de risc asumat sub (după) descrierea transportului care urma să aibă loc, motiv pentru care au fost numiți subscriitorii. Ei garantau cu activitatea lor partea arătată din pierderea asigurată².

În anul 1720, din cauza unor investiții speculative, a avut loc o prăbușire economică la Londra, cunoscută sub numele de *South Sea Bubble*, motiv pentru care Parlamentul a intervenit și a restrâns dreptul de a încheia asigurări maritime, acordându-l doar companiilor London Assurance și Royal Exchange. Această măsură radicală a creat un mare avantaj Pieței Lloyd’s, dobândind supremație și exclusivitate pentru asigurările maritime³. Printr-o hotărâre a Parlamentului s-a statuat ca polița

¹ A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 11-12.

² A se vedea D.A. Constantinescu, M. Dobrin, A.M. Ungureanu, D. Grădișteanu, *Tratat de asigurări*, Ed. Semne '94, București, 1999, p. 17; V. Ciurel, op. cit., p. 9.

³ Ibidem.

emisă de societatea Lloyd's, care funcționa ca o societate comercială pe acțiuni, să fie obligatorie, în ce privește clauzele sale, pentru toți asigurătorii maritimi.

În evoluția asigurărilor trebuie să menționăm contribuția matematicienilor la studiul riscului și al incertitudinii cu ajutorul calculului combinatorial, al permutărilor și al altor calcule probabilistice. Jacob Bernoulli, matematician elvețian, a dezvoltat legea numerelor mari, potrivit căreia incertitudinea poate fi diminuată prin creșterea numărului de observații, iar riscul poate fi cuantificat.

Evoluția asigurării contra incendiului ne arată că până la marele incendiu din anul 1666 din Londra nu exista nicio protecție în mediul urban. De teama repetării unui alt incendiu devastator, s-au pus bazele unei afaceri cu un astfel de obiect, constructorul obligându-se să repare sau să reconstruiască orice casă distrusă de un astfel de eveniment. Această societate înființată de N. Barbon, antreprenor, s-a extins și a înființat separat „Oficiul de asigurați pentru case”, dispunând și de un grup de pompieri. În anul 1684, s-a înființat asociația Friendly Society, care suporta pagubele rezultate din incendii, iar în anul 1710, Charles Pavey a înființat Sun Fire Office, cea mai veche companie de asigurări din Anglia, care își desfășoară activitatea și în zilele noastre¹.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, asigurarea contra incendiilor s-a extins pe tipuri de clădiri acoperite, ponderea având-o magazinele, berăriile, filaturile de bumbac, magaziile, imprimeriile, morile și rafinăriile de zahăr.

§2. Evoluția istorică a societăților de asigurare în România

4. Primele organizații cu caracter de mutualitate și întrajutorare. În țara noastră, prima formă de asigurare cunoscută, denumită „Hopșa”, consta în întrajutorarea reciprocă a locuitorilor din aceeași comună pentru cazul accidentării și sacrificării din necesitate a vitelor. Proprietarii își recuperau total sau parțial dauna pe care au suferit-o, deoarece, în cazul accidentării unui animal, acesta era tăiat, iar carnea se împărțea între toți locuitorii comunei, fiecare plătind o sumă de bani care reprezenta nu numai prețul cărnii, dar și contribuția sa la acoperirea prejudiciului².

Odată cu asocierea meseriașilor în bresle, în Transilvania secolului al XIV-lea au apărut și primele organizații cu caracter de mutualitate și întrajutorare, concluzie care se desprinde din examinarea prevederilor statutelor acestora. Astfel, fiecare membru al breslei era obligat să plătească o taxă de înscriere și apoi cotizații periodice, sume din care se plăteau cheltuielile de înmormântare a celor săraci; dacă văduva și copiii meseriașului decedat rămâneau fără mijloace de întreținere, erau ajutați din așa-numita „lada zestrei”; copiii minori ai meșterilor decedați erau considerați membri ai breslei, dacă văduva plătea o anumită cantitate de ceară³.

Cu timpul s-au constituit asociații care cuprindeau locuitorii mai multor comune pentru stingerea incendiilor, iar în anul 1744, la Brașov, s-a organizat o „Casă de

¹ Idem, p. 19.

² A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 15; I. Râmniceanu, op. cit., p. 10; Apariția și dezvoltarea asigurărilor în România, în Vol. Materiale teoretice pentru învățământul profesional, editat de ADAS București, 1972, p. 92-94.

³ A se vedea I. Râmniceanu, op. cit., p. 11.

incendii”, prin fuzionarea mai multor asociații vecine. Această „Casă” a funcționat până în anul 1763, pe baza unor cotizații trimestriale, plătite de membrii asociației, cotizații din care erau despăgubiți cei care sufereau de pe urma unui incendiu¹.

Conducerea orașului Sibiu a încercat să înființeze o instituție de asigurare pentru incendiu, dar când statutul acestei asociații a fost definitivat, numai jumătate din proprietarii de imobile și-au manifestat acordul cu privire la această asigurare, astfel că s-a renunțat la ea.

Într-un număr mare de localități din Transilvania au luat ființă asociații de înmormântare, care, pe baza unor simple formalități, acopereau din cotizațiile încasate cheltuielile legate de decesul membrilor săi.

5. Așezarea pe baze moderne a tehnicilor asigurării. Odată cu dezvoltarea economiei, procesele de producție au devenit mai complexe, având drept consecință nu numai creșterea avuției sociale, dar, în același timp, și înmulțirea posibilității de realizare a unor sinistre producătoare de pagube materiale. Interesul oamenilor pentru luarea unor măsuri de evitare a suportării riscului de unul singur a crescut considerabil.

În secolul al XIX-lea asistăm la perfecționarea continuă a tehnicii asigurărilor, la așezarea acestora pe baze moderne. Într-adevăr, prima organizație de asigurare propriu-zisă a fost înființată la data de 24 iulie 1848, la Brașov, și se numea „Institutul General de Pensii”. Acest institut era fundamentat pe principiul mutualității și avea ca obiect asigurarea membrilor săi care, în schimbul unor prime plătite pe o perioadă de 17 ani, primeau o rentă viageră anuală².

După Tratatul de la Adrianopole din 1829, când Principatele Române și-au intensificat exportul de cereale, au apărut mai multe societăți străine de asigurare care și-au deschis agenții la București, Iași și în porturile dunărene, al căror obiect de activitate se referea la asigurările de viață, incendiu și transporturile pe Dunăre. În același timp, s-au înregistrat și unele inițiative locale pentru înființarea unor societăți de asigurări, cum ar fi cea pentru o companie de asigurări maritime sau pentru „Casa Asiguranței la Eși pentru bătutul pietrei”³.

Dezvoltarea capitalismului în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până la primul război mondial a însemnat, în țara noastră, și proliferarea asigurărilor prin apariția unor societăți care au antrenat în circuitul economic importante capitaluri interne. Astfel, dintre cele mai importante societăți de asigurare enumerăm: „Transilvania” (1866), „Dacia” (1871), „România” (1873), „Națională” (1882), „Generală” (1887), „Agricola” (1906), „Unirea” (1908) și „Prima ardeleană” (1911).

Prima societate importantă de asigurări, Dacia, a fost înființată în martie 1871, avea un capital social de 3.000.000 lei și era susținută de ministrul de externe din acea perioadă, care era membru al consiliului de administrație. Această societate a contribuit la modernizarea economiei și a stimulat înființarea unei alte societăți de asigurări, „România”, cu un capital de 2.000.000 lei, din al cărui consiliu de adminis-

¹ I. Râmniceanu, op. cit., p. 11; D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 16.

² A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 16.

³ Idem, p. 17.

trație făceau parte personalități ilustre ca Mihail Kogălniceanu, Gr. Ghica, principele Barbu Știrbei și alții.

În anul 1882, cele două societăți de asigurări s-au contopit prin fuziune, sub denumirea „Dacia-România”, formând astfel o puternică organizație, care a desfășurat o activitate deosebit de prosperă pe întreg cuprinsul țării, determinând firmele străine să-și retragă reprezentanțele și să cedeze întregul portofoliu societății autohtone de asigurări¹.

În același an a fost înființată societatea „Naționala”, cu un capital social de 3.000.000 lei, care a cunoscut o puternică dezvoltare și care a reușit să elimine și să preia portofoliul ultimei societăți străine care își desfășura activitatea pe teritoriul țării noastre, „Asienda Assicuratrice” din Trieste.

Cercurile comerciale din Brăila și Galați, printr-o colaborare cu Banca Marmorosch Blank, au înființat o societate de asigurare a transporturilor maritime de cereale cu sediul la Brăila. Această societate a stabilit legături atât de strânse cu asigurători și reasigurători străini, încât a obținut recunoașterea polițelor ei de asigurare de transport pe piețele străine. Mai târziu, societatea de asigurări „Generală” și-a mutat sediul la București și și-a extins operațiunile la toate tipurile de contracte de asigurare.

Aceste societăți au neglijat aproape complet riscurile legate de agricultură și creșterea animalelor, cu toate că astfel de asigurări erau solicitate tot mai insistent. Din acest punct de vedere, era justificată afirmația că asigurările din România nu au istoric, mai ales că statul și asociațiile mutuale nu au manifestat suficient interes pentru extinderea ideii de risc, „nu s-au străduit să umple un gol, care totdeauna a fost simțit în economia noastră”².

În anii care au urmat după înființarea acestor societăți și până la începutul primului război mondial (1897-1915), unele societăți ca „Asigurarea Românească” și „Vulturul” au făcut și asigurări de animale, iar altele, ca „Dacia-România”, „Naționala”, „Generală” și „Agricola”, întocmeau contracte de asigurare a culturilor agricole contra grindinei. Asigurătorii acceptau riscul de grindină numai dacă asiguratul încheia contracte de asigurare și pentru viață, pentru accidente și incendiu, iar plata indemnizației, care reprezenta despăgubirea pentru grindină, era condiționată de menținerea și prelungirea contractelor pentru celelalte riscuri asigurate.

Cu toate că activitatea statului în domeniul asigurărilor agricole era nesemnificativă, în anul 1903 a fost adoptat Regulamentul fondului de asigurare a culturii tutunului.

În fine, înainte de începerea primului război mondial, și anume la 14 mai 1911, a luat ființă, la Sibiu, „Banca Generală de Asigurare”, cu un capital social exclusiv românesc, de un milion de coroane, care a cunoscut o puternică dezvoltare, și societatea „Agricola”, înființată sub influența capitalului italian, care avea în vedere toate riscurile legate de ramurile agriculturii.

Între cele două războaie mondiale, asigurările din țara noastră au cunoscut o adevărată înflorire, mai ales în ramura asigurărilor de viață, dar gradul de cuprindere

¹ A se vedea I. Râmniceanu, op. cit., p. 13.

² A se vedea N. Ghiulea, Asigurările agricole, Ed. Cultura Națională, București, 1930, p. 396.

a populației cu venituri mici a rămas scăzut. Forma cea mai răspândită de asigurare era asigurarea mixtă, cu plata sumei asigurate la expirarea termenului asigurării sau mai înainte, adică la data decesului asiguratului¹.

Într-adevăr, în perioada interbelică, societățile de asigurări străine și-au deschis agenții și sucursale proprii pe teritoriul României, ca, de exemplu, „Sun” din Londra, „Adriatica” din Trieste, „Danubiana” și altele. Din anul 1940, asistăm la o pătrundere masivă a capitalului german pe piața de asigurări din România, cu ajutorul societăților „Victoria”, „Vatra Dornei”, „Allemania”, „Steaua României”, „Transilvania”, „Dacia-România” și altele.

De remarcat faptul că, dacă în anul 1930 pe teritoriul țării noastre existau 44 de societăți de asigurare române și străine, în anii care au urmat, unele dintre ele nu au rezistat economiei de piață, astfel că, în anul 1936, își mai desfășurau activitatea doar 36 de societăți, cu un capital total de 400.000.000 lei și cu rezerve de peste 2,2 miliarde lei. Aceste societăți aveau ca obiect de activitate asigurarea de bunuri și de persoane, însă acordau o atenție deosebită riscurilor de incendiu și de transport, fiindcă le aduceau mari profituri și neglijau asigurările de bunuri agricole care erau puțin rentabile pentru asigurator².

În aceeași perioadă de timp, prin Legea nr. 216/1930 statul s-a implicat puternic în domeniul asigurărilor și a înființat pe lângă Ministerul de Industrie și Comerț numitul Oficiu pentru supravegherea întreprinderilor private, care încheia asigurări și reasigurări în țară, iar prin Legea nr. 820/1942 a organizat Regia Autonomă a Asigurărilor de Stat (ADAS), care asigura nu numai bunurile proprietate de stat deținute de ministere, case de economii și așezăminte culturale, dar practica și unele asigurări obligatorii sau facultative ale persoanelor fizice. De menționat faptul că activitatea acestei regii s-a caracterizat și prin lărgirea sferei riscurilor asigurate și a reasigurării onora dintre ele la societăți din țară sau din străinătate³. Activități de asigurare mai desfășurau și unele instituții prin secțiile lor, cum ar fi „Casa armatei”, care asigura caii, proprietate de stat, dați în folosință ofițerilor, și „Eforia bisericii ortodoxe Române”, care asigura bunurile bisericilor⁴.

Ca urmare a instaurării regimului comunist în România, în anul 1948 a avut loc naționalizarea și trecerea în proprietatea statului a tuturor societăților capitaliste de asigurare, ca bunuri ale întregului popor. Societățile de asigurări naționalizate au fost lichidate cu data de 1 septembrie 1949, iar portofoliul lor și rezervele tehnice și matematice au fost preluate de o societate româno-sovietică pe acțiuni, „Sovrom-Asigurare”, care avea ca obiect contractarea asigurărilor facultative de bunuri și persoane.

Prin Decretul nr. 38/1952 a fost creată Administrația Asigurărilor de Stat, sub îndrumarea și controlul Ministerului finanțelor, având ca obiectiv încheierea, în

¹ A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 18-19.

² A se vedea Gh. Dragoș, Asigurările agricole în România, în Observatorul social economic nr. 1-2/1932, Cluj, p. 114; M. Trandafirescu, Momente din istoria asigurărilor agricole în România, în Vol. Probleme de asigurări, ADAS, București, 1973, p. 44 și urm.; I. Râmniceanu, op. cit., p. 16.

³ A se vedea D. Popescu, I. Macovei, op. cit., p. 19; I. Râmniceanu, op. cit., p. 16.

⁴ A se vedea E. Bolduș, Apariția și dezvoltarea asigurărilor în România, în Revista Finanțe și Credit nr. 2/1969, p. 40 și urm.

sectorul particular, a asigurărilor obligatorii, prin efectul legii, de bunuri și persoane, precum și operațiunile de reasigurare. În anul următor înființării sale, ADAS a preluat și asigurările facultative de bunuri și persoane de la „Sovrom-Asigurare”, astfel că a devenit singura societate de asigurări din România. În raport cu aceste importante modificări, dispozițiile Legii nr. 216/1930 referitoare la contractul de muncă au rămas în vigoare numai în măsura compatibilității lor cu dreptul socialist.

În fine, prin Decretul nr. 471/1971 s-a creat un nou cadru legislativ asigurărilor din România, înlăturându-se caracterul dispersat și lipsa de sistem unitar al reglementărilor anterioare. Dintre noile prevederi pe care le conține acest decret, menționăm asigurarea obligatorie pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule și extinderea raporturilor de asigurare cu privire la clădiri și la bunurile din sectorul agricol și viticol. Dezvoltarea fără precedent a mijloacelor de transport și, în special, a celor terestre și aeriene, a contribuit la reglementarea distinctă, cu caracter autonom, a răspunderii obligatorii, în favoarea terților, pentru prejudiciile cauzate acestora de mijloacele de transport.

Secțiunea a 2-a. Societățile de asigurare în dreptul românesc modern

6. „Asigurarea Românească”. „Astra”. „Carom”. Administrația Asigurărilor de Stat și-a încetat activitatea începând cu data de 1 ianuarie 1991. Locul acesteia a fost luat de un număr de trei societăți comerciale cu capital integral de stat la momentul constituirii, Societatea „Asigurarea Românească” S.A., Societatea „Astra” S.A. și Societatea „Carom” S.A., societăți înființate în baza H.G. nr. 1279/1990¹.

Societatea „Asigurarea Românească” S.A. a preluat activele aferente asigurărilor facultative de viață, cele aferente asigurărilor obligatorii, asigurărilor facultative de autoturisme și altor asigurări, în sumă de 1.000 milioane și, în limitele acestora, pasivele corespunzătoare, precum și bunurile imobile aparținând ADAS, incluse în capital. Societatea „Astra” S.A. a preluat activele societăților mixte, cu participarea ADAS din străinătate, cele aferente asigurărilor și operațiunilor de reasigurare în relațiile cu străinătatea, în sumă de 3.000 milioane lei, și, în limitele acestora, pasivele corespunzătoare. Agenția „Carom” S.A. a preluat activitatea privind constatarea daunelor, stabilirea și plata despăgubirilor în cazurile de pagube produse în România, când răspunderea revine unor asigurați la societăți de asigurări din străinătate. Dintre cele trei, Asigurarea Românească S.A. era singura abilitată să încheie asigurările obligatorii, deținând până la data de 1 februarie 1996 monopolul acestui tip de asigurări. Această societate comercială putea, de asemenea, încheia și asigurări facultative și reasigurări, la fel ca și celelalte două societăți de asigurare².

¹ H.G. nr. 1279/1990 privind înființarea unor societăți comerciale pe acțiuni în domeniul asigurărilor (M.Of. nr. 145 din 17 decembrie 1990).

² C.L. Popescu, *Natura comercială și administrativă a societăților comerciale de asigurare autorizate să practice asigurarea obligatorie*, în R.D.C. nr. 2/1996, p. 89.

În luna septembrie 1990 a fost înființată prima societate cu capital integral privat din România, UNITA S.R.L., cu sediul la Timișoara, iar Guvernul României a înființat Banca de Export-Import a României S.A. – EXIMBANK, având capital integral de stat. Această societate practica asigurări pentru credite la export împotriva riscului de neplată¹.

În anul 1991 apare Legea nr. 47/1991 privind constituirea, organizarea și funcționarea societăților comerciale din domeniul asigurărilor. Prevederile legii stipulau faptul că, în România, activitatea de asigurare se desfășoară prin intermediul societăților de asigurare, societăților de asigurare-reasigurare și societăților de reasigurare și, de asemenea, prin intermediul societăților de intermediere (agenții de intermediere). Acest act normativ a abrogat expres normele în baza cărora fusese înființată Administrația Asigurărilor de Stat. Legea reglementa faptul că societățile comerciale din domeniul asigurărilor trebuie să se constituie cu avizul prealabil al Oficiului de supraveghere a activității de asigurare și reasigurare din Ministerul Economiei și Finanțelor. Conform legii, companiile care activau în domeniul asigurărilor se puteau constitui ca societăți pe acțiuni sau societăți cu răspundere limitată.

Prin H.G. nr. 574/1991 privind atribuțiile Oficiului de supraveghere a activității de asigurare și reasigurare – OSAAR, se înființează organismul de supraveghere a pieței asigurărilor, ca direcție în cadrul Ministerului Finanțelor. Aceste prime reglementări de după 22 decembrie 1989 au permis înființarea de societăți de asigurări cu capital privat, românesc sau/și cu capital străin, ținând cont de faptul că legea nu permitea înființarea unei societăți cu capital integral străin, majoritatea având sediile în București.

După anul 1990, pe piața românească a asigurărilor au apărut foarte multe societăți de intermediere în asigurări care jucau rolul de agenți, dar și de brokeri de asigurări. În anul 1994 ia naștere, la inițiativa a treisprezece societăți, Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România.

Prin Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România² s-a armonizat legislația română în domeniul asigurărilor cu directivele comunitare, ceea ce a dus la dezvoltarea unui puternic sector privat în asigurări unde pot acționa și societăți de asigurare cu capital integral străin, precum și reprezentanțe ale societăților de asigurare străine.

Prin apariția Legii nr. 32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor³ s-a înființat Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, organism independent, autonom, finanțat de societățile de asigurare, cu rol de reglementare, control și supraveghere a pieței asigurărilor, devenit Autoritatea de Supraveghere Financiară.

¹ (http://www.portaldeasigurari.ro/traditie/trad_ev.php).

² M.Of. nr. 303 din 30 decembrie 1995. Legea a fost abrogată de O.U.G. nr. 54/2006, abrogată, la rândul său, de Legea nr. 132/2017, la 12 iulie 2017, care a fost modificată prin Legea nr. 202/2022 (M.Of. nr. 687 din 11 iulie 2022).

³ M.Of. nr. 148 din 10 aprilie 2000. Inițial, Legea nr. 32/2000 s-a numit „Legea privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor”. Titlul actului a fost modificat prin art. 1 pct. 1 din O.U.G. nr. 201/2005. Legea a suferit multe modificări în timp, iar în final a fost abrogată de Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări (M.Of. nr. 853 din 8 octombrie 2018).

În prezent, Legea nr. 237/2015¹ reglementează autorizarea și funcționarea societăților de asigurare și reasigurare cu sediul pe teritoriul României, supravegherea desfășurării activității acestor societăți pe teritoriul celorlalte state membre și pe teritoriul statelor terțe, autorizarea, funcționarea și supravegherea sucursalelor societăților din state terțe, precum și atribuțiile Autorității de Supraveghere Financiară (A.S.F.), iar distribuția de asigurări este reglementată prin Legea nr. 236/2018, care a abrogat Legea nr. 32/2000.

Reglementările cu caracter general sunt completate de cele speciale, cum sunt Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie², Legea nr. 260/2008 privind asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren și inundațiilor, republicată³, Legea nr. 213/2015 privind Fondul de garantare a asiguraților⁴.

¹ M.Of. nr. 800 din 28 octombrie 2015.

² M.Of. nr. 431 din 12 iunie 2017.

³ M.Of. nr. 175 din 9 martie 2016.

⁴ M.Of. nr. 550 din 24 iulie 2015.